

تاریخ ایران در
عصر مغول

عباس اقبال آشتیانی
تصحیح و اضافات:
دکتر ایراندخت هوزبان

انتشارات محور

سرشناسه

عنوان و نام پدیدآور

مشخصات نشر

مشخصات ظاهری

شابک

وضعیت فهرست نویسی

یادداشت

عنوان دیگر

موضوع

موضوع

شماره افزوده

رده بندی کنگره

رده بندی دیویی

شماره کتابخانه ملی

: اقبال آشتیانی، عباس، ۱۲۷۵-۱۳۳۴ -

: تاریخ ایران در عصر مغول (از پایان خلافت عباسی تا

: ابتدای صفویه) / عباس اقبال آشتیانی، تصحیح و اضافات

: دکتر ایراندخت مرزبان.

: تهران: محور، ۱۳۸۷.

: ۵، ۳۵۲ ص.

: 978-964-6796-65-2

: فیبا

: تاریخ مفصل ایران از استیلای مغول تا اعلان مشروطیت.

: تاریخ مغول از حمله چنگیز تا تشکیل دولت تیموری.

: ایران -- تاریخ -- مغول و ایلخانان، ۶۱۶ - ۷۵۶ ق.

: ایران -- تاریخ -- تیموریان، ۷۷۱ - ۹۱۱ ق.

: مرزبان، ایراندخت؛ ۱۳۱۰ -

: ۱۳۸۷ ت ۳ / الف ۹۵۳ / DSR

: ۹۵۵/۰۴۲

: ۱۶۴۹۶۷۴

انتشارات محور

خیابان انقلاب، خیابان فخر رازی، (بین فروردین و فخر رازی) / وحید نظری پلاک

۸۲ طبقه ۴ واحد ۸ تلفن: ۰۹۱۲۱۸۶۷۷۴۳ - ۰۶۶۴۹۹۲۵۱ / پ ۱۳۱۴۵/۴۳۸

تاریخ ایران در عصر مغول

عباس اقبال آشتیانی - تصحیح و اضافات: دکتر ایراندخت مرزبان

چاپ اول - ۱۳۹۰ - شمارندگان ۱۲۰۰ - حروفچین و صفحه آرا -

جوهرچین - لیتوگرافی نگین - چاپ فراین - صحافی آزاده

شابک ۹۷۸-۹۶۴-۶۷۹۶-۶۵-۲

قیمت: ۹۰۰۰ تومان

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۵	پیشگفتار.....
	فصل اول: مغول‌ها کیستند؟
۱۱	اقوام ترک و مغول.....
۱۴	معرفی چنگیزخان.....
۲۴	عبور مغول از جیحون و تعقیب خوارزمشاه.....
	فصل دوم: سیاست و آداب مغول
۵۳	نظر تاریخ در باره چنگیزخان.....
۶۰	آداب مغولان.....
	فصل سوم: جانشینان چنگیز
۷۳	سلطنت سلطان جلال‌الدین منکبرنی.....
۸۰	جنگ جلال‌الدین با مغول در نزدیکی اصفهان.....
۸۴	پادشاهی اوگتای قاآن.....
۸۶	هجوم دوم مغول به ممالک اسلامی.....
۹۴	سلطنت شعبه دوم خاندان چنگیزی.....
	فصل چهارم: لشکرکشی هولاکو به ایران
۱۰۳	پایان عصر خلافت اسلامی.....
۱۰۵	فرقه اسماعیلیان در عهد مغول.....
۱۱۳	فتح بغداد.....
	فصل پنجم: سلاطین مغول ایران یا ایلخانان
۱۲۱	سلطنت اباقاخان.....
۱۳۳	وضع پول کاغذی چاو.....
	فصل ششم: سلطنت ایلخانان مسلمان
۱۳۹	سلطنت سلطان محمود غازان.....
۱۴۸	قواعد و یاساهای غازانی.....
۱۵۶	بناهای غازانی.....
۱۵۷	سلطان محمد خداپسند اولجایتو.....

۱۶۲	اولجایتو و مذهب شیعه
۱۷۴	انقلابات اوایل سلطنت ابوسعید
۱۸۱	آخرین ایلخان‌ها

فصل هفتم: فاصله بین دوران ایلخانی و تیموری

۱۹۷	استقرار حکومت‌های منطقه‌ای
۲۰۵	اتابکان فارس
۲۱۴	قراختائیان کرمان
۲۱۷	خاندان اینجو و آل مظفر
۲۴۴	امرای لرستان
۲۵۰	چوبانیان
۲۶۱	سربداران و طغا تیموریه

فصل هشتم: تمدن و فرهنگ و صنایع در عصر حاکمیت مغول

۲۷۳	شعرا و نویسندگان
۲۷۶	علما و عرفا و حکما
۲۷۸	شعرا
۲۸۲	صنایع و بناها و آثار

فصل نهم: ظهور تیمور و تشکیل سلسله گورکانیان

۲۹۳	اوضاع ماوراءالنهر همزمان ظهور تیمور
۲۹۵	اصل و نسب تیمور
۳۱۵	مرگ تیمور

فصل دهم: جانشینان تیمور

۳۲۱	پسران امیر تیمور
-----	------------------

فصل یازدهم: ترکمنان قراقویونلو و آق‌قویونلو

۳۳۵	قبایل ترکمن
۳۳۶	امرای قراقویونلو
۳۳۹	امرای آق‌قویونلو
۳۴۷	منابع تحقیق
۳۴۹	فهرست راهنما

به نام خدا

پیشگفتار

مطالعه این بخش از تاریخ کشور ما ایران، بسیار لازم و مفید است. مفید از این جهت که متوجه می‌شویم که پس از گذر سال‌های تسلط دو سلسله عرب اموی و عباسی به نام اسلام بر ایران به چه میزان امکان تسلط‌پذیری و گوشه‌گیری در درون یک ملت شکل گرفته است. بعد از تسلط سال‌ها حضور مغول و بازماندگان او چگونه این «عدم اعتماد به نفس» را شدت می‌بخشد. تا آنجا که تاریخ حکومت‌های حاکم بر ایران را می‌شود تاریخ تسلط «ایلات» بر ایران نامید و نه تاریخ ملت ایران.

با تحقیق در تاریخ ایران به خوبی متوجه پیشینه‌ی این کم‌نواختی مردم در اواخر دوران شاهان ساسانی می‌شویم: مطلق‌النعان بودن شاهان و روحانیون رسمی زرتشتی و بی‌اعتنایی به مردم، نقش آن‌ها را در سرنوشت خودشان بسیار کم‌رنگ کرده بود، در ادامه‌ی این «حس ملی» تسلط سال‌ها عرب و مغول، ذره ذره این فرهنگ «بی‌نقشی» در زندگی خود را پذیرفته بود. چنان که هر مدعی با جمعی نه چندان زیاد ولی خشن به راحتی از شرق به غرب و شمال و جنوب ایران را در می‌نوردید و آن

چیزی که هیچ گاه به حساب نمی آمد، مردم بودند.

«ترک تازی» که در تاریخ ما معروف است و به ضرب المثل تبدیل شده است، همین تاخت و تاز قبایل ترک در ورود به ایران در سده های آخر عباسی و همچنین بازماندگان مغول و قبایل قراقویونلو و آق قویونلو، بوده است. از عصر صفویه که بگذریم (زیرا یکی از سلسله های حکومتی بعد از ساسانیان بود هم رنگ و بویی ایرانی نیز داشت و هم حکومتی فراگیر که تقریباً بر تمامی خاک ایران حاکمیت داشت) بعد از آن مجدداً کشور ما اسیر حاکمیت قبایل مختلف بوده که در بعضی از دوران با چنان سرعتی حاکمان و قبایل به تاخت و تاز و تعویض حکومت و تغیر شاهان می پرداختند که انبوه حاکمان کسل کننده به نظر می آید. وقتی که متوجه می شویم تمامی سلسله های حاکم بر بخشی یا تمامی ایران باستانی زنده و صفاریه همگی ترک زبان بوده اند، حدود ۸۰۰ سال مخاطره در دفاع از زبان و فرهنگ، کنجکاو می را برای مطالعه این بخش از تاریخ ایران دو چندان می کند.

تاریخ^(۱) اواخر صفویه تا پایان قاجار را مطالعه کنید، ببینید که همچنان آن چیزی که اصلاً به حساب نمی آید «مردم کوچ و بازار» هستند. از اینجا در می یابیم که اثر سال ها تسلط بیگانه آن هم پی در پی، چگونه توانسته است که یک ملت با تمدن باستانی و دارای سابقه ی سیاسی و اجتماعی موثر در جهان به قدمت چند هزار ساله را منفعل، و آماده پذیرش استبداد و تسلط بیگانه نماید، حتی اگر نبودند بزرگانی چون فردوسی شاید چیزی از زبان فارسی هم به جا نمی ماند چنان که اکنون نفوذ

۱- مراجعه شود به کتاب های: پنج حکومت (از صفویه تا پهلوی) - «قنوس در خاکستر» حکومت های متفاران (سده های آخر خلافت عباسی تا ورود مغول به ایران) چاپ انتشارات محور.

واژه‌های عربی و گسترش زبان ترکی تا مرکز و حتی مناطق کوهستانی استان مرکزی قابل تعمق است.

قابل توجه است که در همین مطالعه به تجربیات تاریخی بشری، از ظهور پیامبران و چگونگی گسترش افرادی چون چنگیز مغول و گسترش تسلط آنها، بیندیشیم. مشابهت‌ها و اختلاف‌ها را تحلیل کنیم. خود بزرگ‌بینی سلطان خوارزمشاهی را در برابر مغولان بخوانید، بی‌ایمانی خلیفه مسلمین ناصر را که برای بقای خود مغولان را به کشورهای اسلامی دعوت می‌کند، ببینید. عاقبت تلاشی شدن شهرها و روستاها را بخوانید و با غرور «صلام حسین» و «سرهنگ قزاقی» در لیبی و امثال آنها مقایسه کنید... آنگاه لذت مطالعه تاریخی دو چندان می‌شود.

در این کتاب ابتدا با قوم ترک و مغول آشنا می‌شویم و سپس به چگونگی روی کار آمدن چنگیزخان و بازماندگان آن و تسلط ایشان بر ایران می‌پردازیم و در آخر همان اصل ثابت تاریخ که هر قدرتی صعود و سقوطی دارد را مطالعه می‌کنیم. هر چند پس از حذف فیزیکی مغولان، همه چیز فراموش نشده است. اثرات جغرافیایی، اقتصادی، زبان و فرهنگی این دوران همچنان باقی است. حتی هنوز هم بعضی از هموطنانمان نام فرزند خود را چنگیز می‌گذارند و به نوعی واحد پول رسمی را «تومان» می‌گویم و واژه‌های بسیاری مانند «آقا» که مغولی است، در زبان خود داریم و حتی آداب مغولی؟ اینگونه نیست که «هر که شد خر ما بتوانیم سوارش شویم» آثار آن «حضور» در اقتصاد و فرهنگ و وجود ملت‌ها تا قرن‌ها خواهد ماند.

«نشر محور»

